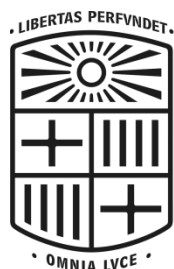

Treball de fi de grau
Dret i Ciències Polítiques i de l'Administració

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

**Anàlisi bidimensional del vot a les Illes Balears:
una aproximació espacial**

Guillem Bestard i Peña
Tutor: Jordi Muñoz
Curs Acadèmic 2016-2017

*Als Antirègim; a na Maria,
en Pep i na Cati; a na Xisca.
A tots ells, per aguantar-me.*

Taula de continguts

1. Introducció	1
2. La identitat nacional subjectiva a les Illes Balears.....	3
3. Partits i sistema de partits a les Illes Balears.....	5
4. Marc teòric: el model espacial de vot com a metàfora de la competició política	8
5. Mètode i anàlisi empírica	12
5.1. Baròmetres Autònomic II i III	12
5.2. Postelectoral Eleccions Autònòmiques 2015	21
6. Avaluació de les hipòtesis i conclusions	30
7. Bibliografia	35

1. Introducció

Les eleccions autonòmiques de les Illes Balears del 24 de maig del 2015 varen constituir un daltabaix en molts sentits. La correlació de forces al Parlament es va capgirar dràsticament. Així, si en la legislatura 2011-2015 el PP tenia 35 diputats i la majoria absoluta de la cambra autonòmica, en les eleccions del maig del 2015 perdia 15 diputats i obtenia els pitjors resultats de la seva història – pitjors, fins i tot, que els 21 diputats obtinguts per Alianza Popular en les primeres autonòmiques, l'any 1983. De fet, analitzant els resultats autonòmics – i municipals – del 2015, Gallardo (2015: 11) emfasitza en la importància del retrocés electoral de les dues forces majoritàries des de la Transició a les Illes Balears (PP i PSIB-PSOE). Com a conseqüència de les eleccions autonòmiques del 2015, a més, s'encetava la legislatura amb un major nombre de diputats pertanyents a partits d'àmbit no estatal (PANE). El sistema de partits també es va veure afectat pels comicis del 2015, en el sentit que el Parlament resultant és el més fragmentat de la història democràtica (entre d'altres motius, per la irrupció de dos partits nous, Podem i Ciutadans).

Si alguna cosa va caracteritzar la legislatura 2011-2015 va ser un context de conflictivitat política i social sense precedents, amb importants mobilitzacions en contra de determinades polítiques del Govern autonòmic. Un context de conflictivitat que es fonamentava, tot i que no exclusivament, en qüestions identitàries. Serveixi d'exemple la manifestació més multitudinària de la història de les Illes Balears, duta a terme el 29 de setembre del 2013 en contra del decret de Tractament Integrat de Llengües (TIL) impulsat pel Govern de José Ramón Bauzá. Un President Bauzá que, val a dir-ho, no només rebia pressions externes, sinó que era contínuament qüestionat per l'ala més regionalista del seu partit.

Tant les implicacions dels comicis autonòmics del 2015, com la conflictivitat social en termes identitàris que es va donar al llarg del període comprès entre el 2011 i el 2015, configuren la *curiositat* en què es fonamenta la present investigació. El substrat de la mateixa, però, es construeix sobretot a partir de la següent cita de *Aragón es nuestro Ohio*, de l'equip de sociòlegs i politòlegs Piedras de Papel (2015: 53):

Les comunitats autònomes amb menys vot en clau territorial són el País Valencià i les Illes Balears. En ambdós casos, la fortalesa del PP probablement ha residit en conjuntar votants amb nivells alts d'espanyolisme amb votants amb

fortes identitats regionals, desactivant així la importància d'aquesta dimensió en la competició política.

D'acord amb tot el que s'ha anat exposant, l'objectiu d'aquest treball és explicar en quina mesura les dimensions ideològica i nacional estructuren el comportament electoral de les Illes Balears, saber quina dimensió és més rellevant per als electors de les Illes Balears a l'hora de decidir el seu vot i analitzar les particularitats que presenta cadascun dels partits des d'aquesta perspectiva. Les Hipòtesis que es plantegen són les següents:

H1a: En les eleccions autonòmiques, els votants de les Illes Balears històricament han atorgat més pes a la dimensió ideològica que a la dimensió nacional a l'hora de decidir el seu vot.

H1b: En les eleccions autonòmiques, el Partit Popular de les Illes Balears ha estat històricament capaç de neutralitzar la dimensió nacional.

H2a: En les eleccions autonòmiques de les Illes Balears del 2015, el pes de la dimensió nacional va augmentar respecte el que històricament havia representat

H2b: En les eleccions autonòmiques de les Illes Balears del 2015, el PP va deixar de neutralitzar la dimensió nacional.

H3: Que en les eleccions autonòmiques del 2015 el PP deixés de neutralitzar la dimensió nacional és un factor explicatiu de la seva davallada en vots.

Les Hipòtesis 1a i 1b, d'una banda, i les Hipòtesis 2a i 2b, de l'altra, estan tan íntimament relacionades entre si que s'ha cregut convenient agrupar-les en una mateixa classificació. Per tant, malgrat que el còmput d'hipòtesis arriba a cinc, el cert és que són tres hipòtesis dues de les quals es presenten subdividides.

Pel que fa a l'estructura del treball, consta de cinc apartats, sense computar aquesta introducció ni la bibliografia. El primer d'aquests apartats pretén analitzar la diversitat de sentiments d'identificació nacional existents a les Illes Balears, tot relacionant-ho amb el concepte de cultura política. El segon apartat analitza breument l'evolució i les característiques principals del sistema de partits de les Illes Balears, exposa alguns comentaris sobre l'actual govern de coalició i delimita els partits objecte d'estudi de l'anàlisi empírica. El tercer apartat s'endinsa en el marc teòric dels models espacials de

vot, emfasitzant en les respostes dels models en aquelles situacions en què l'espai polític és bidimensional. El quart i el cinquè apartat constitueixen el nucli dur del treball i són, respectivament, el mètode i l'anàlisi empírica, d'una banda, i l'avaluació de les hipòtesis i les conclusions, de l'altra. En ells es testen les hipòtesis aplicant models especials de vot a través de regressions lineals multivariades i es valoren els encerts o equivocacions de les hipòtesis.

Abans d'entrar en matèria, s'escau fer un incís relatiu a l'estat de la recerca i la investigació sobre el tema plantejat. Així, si a Espanya en els darrers quinze anys han proliferat tota mena d'estudis quantitatius sobre el comportament electoral, el cert és que la majoria d'estudis referits a les Illes Balears són qualitius. D'altra banda, no existeix cap investigació que tingui per objectiu mesurar el pes que els votants de les Illes Balears atorguen a les dimensions ideològica i nacional a l'hora de decidir el vot. Això no obstant, hi ha un estudi quantitatiu que analitza les causes del vot a partits nacionalistes a les Illes Balears: *Nationalist parties and voting in the Balearic Islands* (Riera, 2015). Les conclusions d'aquest estudi seran especialment tingudes en compte en l'avaluació de les hipòtesis.

2. La identitat nacional subjectiva a les Illes Balears

En desenvolupar el concepte de cultura política, Almond i Verba emfasitzen el seu significat com a "orientació psicològica envers objectes polítics" (Almond i Verba, 2011: 180). L'orientació que interessa ressaltar en aquest punt és la referida a la comunitat política. Si el sistema polític troba els seus fonaments en una comunitat política sobre la qual actua, l'estabilitat del sistema està condicionada per la identificació dels individus amb la pròpia comunitat. Així, "el reconeixement amb la comunitat suposa que accepten [individus i grups] la seva existència com a conjunt, amb independència de les querelles que puguin tenir lloc al seu si al voltant de qüestions polítiques corrents" (Magre i Martínez, 2008: 298). Aquesta orientació envers la comunitat és especialment important en Estats de composició plurinacional o susceptibles de presentar variacions en els sentiments d'identificació nacional. Així, seguint Fernández-Albertos (2002: 154), "és poc controvertit afirmar que les variacions en les identitats nacionals dels individus formen un aspecte central de la cultura política de la Comunitat de la qual formen part".

A Espanya s’han estudiat els sentiments de pertinença a través del que es coneix com a Identificació Nacional Subjectiva (INS). Magre i Martínez (2008: 298) el defineixen com “un indicador de sentiments afectius a través del qual es capta el reconeixement dels individus amb determinades comunitats i amb el qual es pot ponderar la distribució poblacional d’aquests suports, en plantejar en una escala la contraposició entre el referent estatal i aquells amb els quals es rivalitza”. El Centre d’Investigacions Sociològiques (CIS) ha inclòs des de la Transició aquest indicador en els seus estudis; la seva materialització es dóna a través d’una pregunta en què es demana a l’enquestat que s’identifiqui amb una de les següents frases: a) Em sento únicament espanyol; b) Em sento més espanyol que (gentilici) de la comunitat autònoma; c) Em sento tan espanyol com de la comunitat autònoma; d) Em sento més de la comunitat autònoma que espanyol; i e) Em sento únicament de la comunitat autònoma.

Atenent a la finalitat de la present investigació, interessa conèixer quines variacions presenten els electors de les Illes Balears en termes d’identificació nacional. Així, la Taula 1, d’elaboració pròpia, presenta els resultats d’aquesta pregunta per als Baròmetres Autonòmics II i III i l’Estudi Postelectoral Eleccions Autonòmiques 2015, prenent com a àmbit de referència les Illes Balears. S’empren aquests estudis i no uns altres perquè l’anàlisi empírica de les hipòtesis – inclosa en un apartat que encara està per venir – es construeix a partir d’aquestes tres mateixes enquestes. La mitjana dels percentatges dels tres estudis, representada a l’última fila de la Taula 1, ha estat calculada sobre un total en què no s’hi inclouen les respostes *No sap* i *No contesta*. La darrera passa ha estat arrodonir els percentatges per tal de facilitar la interpretació dels resultats.

	+ESPANYOL	INDISTINT	+BALEAR
BAII	16.8	57.3	25.9
BAII	15.5	47.4	37.2
POST15	26.4	50.7	22.9
MITJANES	19.6	51.8	28.7

Taula 1

A la Taula 1 s’hi identifiquen tres blocs: un bloc tendent a l’espanyolitat, configurat a partir de les respostes abans esmentades a) i b); un bloc d’indiferència respecte el referent estatal i l’autonòmic, configurat a partir de les respostes c); i un bloc tendent a

la identificació amb les Illes Balears, configurat a partir de les respostes d) i e). Els percentatges representats a la taula mostren com la major part de l'electorat de les Illes Balears se situa en posicions centrals, amb una lleugera tendència per aquelles posicions tendents a la *balearitat*¹. En termes d'anàlisi comparada, la identificació nacional dels electors de les Illes Balears s'assembla més a la dels catalans que no pas a la dels madrilenys. Ampliant el marc, en base a l'Estudi 2799 del CIS (2009) les Illes Balears són la cinquena comunitat autònoma amb una major identificació regional.

Malgrat tot, l'existència d'una varietat d'identitats nacionals no té perquè comportar necessàriament una repercussió electoral. En aquest sentit, Fernández-Albertos (2002: 156) explica que “només si hi ha un cert vincle entre identitats i comportament polític paga la pena estudiar les primeres”. S'escau, doncs, analitzar els partits i el sistema de partits de les Illes Balears.

3. Partits i sistema de partits de les Illes Balears

Com s'ha dit en la introducció, l'actual Parlament de les Illes Balears és el més fragmentat de la seva història. A la cambra autonòmica, que compta amb 59 diputats i la majoria absoluta se situa en 30 diputats, hi tenen representació fins a vuit partits: el Partit Popular (20 diputats), el Partit Socialista Obrer Espanyol (14), Podem (10), MÉS per Mallorca (6), MÉS per Menorca (3), El PI-Proposta per les Illes (3), Ciutadans (2) i Gent per Formentera (1).

Passades les eleccions autonòmiques del mes de maig del 2015, es va iniciar a les Illes Balears un govern de coalició que tenia com a punt de partida uns acords de governabilitat: els *Acords pel Canvi*. Aquests acords no eren en sentit estricte uns acords coalicionals, sinó que més aviat constituïen un document a través del qual una sèrie de partits es vinculaven per 1) invertir una presidenta del govern i 2) garantir l'estabilitat parlamentària del govern – sempre que la seva acció es regís pel contingut programàtic dels mateixos *Acords pel Canvi*. No es tractava d'uns acords coalicionals perquè no tots els partits signants varen passar a formar part del govern; així, signaren el document PSIB-PSOE, Podem, MÉS per Mallorca, MÉS per Menorca i Gent per

---

¹ Per tal de matisar-ho s'escau recórrer al *Quadern Gadeso* de setembre del 2015, *Posicionament ciutadà (XLVIII): La identitat dels illencs*. En aquest sentit, les dades de Gadeso evidencien que el subjecte en relació al qual s'identifiquen majoritàriament els ciutadans no són tant les Illes en el seu conjunt com cadascuna de les mateixes per separat. Per tant, la interpretació del bloc *tendent a la identificació amb les Illes Balears* ha de tenir en compte que la identificació dels electors no és tant amb les illes en conjunt com amb cadascuna d'elles.

Formentera, però tant Podem com Gent per Formentera no entraren al govern. D'aquesta forma, el mes de juny del 2015 es constituí a les Illes Balears un govern de coalició en minoria de PSIB-PSOE, MÉS per Mallorca i MÉS per Menorca (23 diputats) que comptava amb el suport parlamentari de Podem i Gent per Formentera (11 diputats).

El govern de coalició amb què s'iniciava la novena legislatura del Parlament de les Illes Balears ha hagut de fer front a dues grans crisis. D'una banda, el mes de desembre del 2016 Podem va expulsar del seu grup parlamentari dues diputades (una de les quals Presidenta del Parlament) que passaren a formar part del Grup Parlamentari Mixt. D'aquesta manera els suports parlamentaris del govern passaven de 33 a 31 diputats. D'altra banda, arran de la dimissió forçada de la Consellera de Transparència Ruth Mateu el mes de març del 2017, MÉS per Menorca va decidir sortir del govern de coalició – per bé que li segueix garantint el seu suport parlamentari. Així doncs, si la primera crisi no va afectar el govern i tampoc no va fer perillar la majoria absoluta en termes de suport parlamentari, es pot afirmar que la segona crisi va posar fi al govern de coalició iniciat el juny del 2015 i va donar lloc a un nou govern de coalició.

Quant al sistema de partits, seguint la classificació *sartoriana* es podria determinar que el sistema de partits de les Illes Balears és de pluralisme limitat o moderat. Així, històricament al Parlament han estat representats entre tres i cinc partits i molts dels governs han estat de coalició. Altrament, com estableix Riera (2015: 1), es tracta d'un sistema de partits de pluralisme limitat perquè “la direcció de la competició és centrípeta”, és a dir, la tendència dels partits ha anat encaminada a cercar el vot situat entre dues possibles coalicions. Malgrat tot, comparant la representació històrica al Parlament de les Illes Balears amb els resultats de les eleccions autonòmiques del 2015, Gallardo (2015: 11) estableix que “la multiplicitat del nombre efectiu de partits al Parlament permet parlar ja d'un multipartidisme, allunyat del bipartidisme imperfecte que va començar a canviar a principis dels 2000”. Així doncs, es podria interpretar que el sistema de partits ha anat evolucionant al llarg de la darrera dècada des d'un bipartidisme imperfecte cap a un sistema de pluralisme limitat.

Resulta adient en aquest punt comentar la presència històrica de diferents PANE al Parlament de les Illes Balears. Així, exceptuant la legislatura 2011-2015, sempre hi ha

hagut dos PANE amb representació parlamentària: el PSM i UM², amb diferents intensitats. Pel que fa a la representació actual de PANE, entre MÉS per Mallorca, Més per Menorca, El PI i Gent per Formentera sumen el 22% del total dels diputats.

Finalment, per tancar aquest apartat convé delimitar els partits que són objecte d'estudi de l'anàlisi empírica, així com també esmentar alguns dels seus atributs més rellevants – rellevància que atén la finalitat d'aquesta investigació, s'entén. S'ha decidit limitar l'objecte d'estudi d'aquesta investigació a quatre partits o espais polítics: PP, PSIB-PSOE, PSM/MÉS i UM/El PI. La delimitació es fonamenta en la possibilitat d'oferir una certa continuïtat històrica dels resultats, per la qual cosa s'han exclòs aquells partits de recent o efímera representació.

El Partit Popular (PP) és el partit que històricament ha obtingut uns millors resultats en les eleccions autonòmiques de les Illes Balears; com es veurà més endavant, el PP és percebut pels ciutadans com un partit de dreta i centralista. D'aquest partit interessa destacar la seva divisió interna al voltant de qüestions identitàries; així, per posar un exemple, Marimon i Serra (2012: 222) estableixen pel que fa a la qüestió lingüística que “al si del partit hi conviuen diverses famílies amb discursos prou diferents en matèria lingüística”. Així mateix, el PP ha escollit recentment com a nou president regional a Biel Company, qui és identificat com a ‘regionalista’ en contraposició al seu antecessor José Ramón Bauzá. El PSIB-PSOE, per la seva banda, és la federació autonòmica del Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE). És el segon partit més rellevant en termes de representació històrica al Parlament i, com es veurà més endavant, és percebut pel ciutadans com un partit de centreesquerra amb una posició tendent a la descentralització.

Els dos partits que queden són els PANE que actualment tenen representació parlamentària: MÉS i El PI. D'una banda, MÉS³ és una coalició que es va fundar l'any 2010 a partir de la integració de diversos partits, el més important dels quals era el Partit Socialista de Mallorca. Així, com es podrà comprovar a l'anàlisi empírica, s'assimilen les interpretacions al llarg del temps entre el PSM i MÉS. Com es veurà més endavant, MÉS és percebut pels ciutadans com un partit d'esquerra amb una posició favorable a

---

² Val a dir que l'any 1991 UM va arribar a un “acord preelectoral amb el PP per a les eleccions autonòmiques” (Adán i Payeras, 2015: 97).

³ Atenent a la dificultat de distingir a partir de les dades del CIS entre MÉS per Mallorca i MÉS per Menorca, al llarg del treball es parlarà indistintament referint-s'hi com a ‘MÉS’

nivells alts de descentralització política. D'altra banda, El PI és un partit fundat el 2012; el lligam orgànic amb UM es desprèn de la desaparició forçada d'aquest partit l'any 2011 i la posterior integració a El PI de la majoria dels seus quadres. Com es podrà comprovar a l'anàlisi empírica, s'assimilen les interpretacions al llarg del temps entre UM i El PI; la principal justificació d'això no rau tant en el lligam orgànic com en el fet que ocupen un mateix espai polític. Així, com es veurà més endavant, la percepció social tant de UM com de El PI és la d'un partit de centredreta amb una posició tendent a la descentralització.

4. Marc teòric: el model espacial de vot com a metàfora de la competició política

Al llarg de la història s'han desenvolupat models amb l'objectiu d'intentar explicar el perquè del comportament electoral dels individus. Cadascun d'aquests models, impulsat per diferents escoles o corrents intel·lectuals, ha emfasitzat en uns o altres factors, condicionant així el rumb de la recerca.

Un dels primers models va ser desenvolupat a mitjan segle XX als Estats Units; es tracta del conegut com a model de Michigan, ideat per Campbell, Miller, Stokes i Converse a *The American Voter*. Aquest model dona una especial rellevància a la identificació de partit com a principal causa de vot. Així, com apunten Anduiza i Bosch (2012: 197) el model de Michigan “parteix de la idea que el valor polític emprat per la majoria dels americans per processar la informació política és precisament la identificació amb un dels partits”. Un sentiment d'identificació o afinitat que, val a dir-ho, es considera un element estable però no immutable. Una de les principals eines emprades per aquest model és el que es coneix com a embut de causalitat, en què es representen una sèrie de variables – entre les quals la identificació de partit – que intervenen amb més o menys intensitat en el procés de decisió del vot.

Una adaptació europea del model de Michigan seria el que es coneix com a model ideològic de vot. Aquest model parteix de la importància de la ideologia esquerra-dreta com a valor polític i assumeix que bona part de l'electorat té aquesta ideologia, amb la consegüent capacitat de posicionar-s'hi. Els electors, que també perceben la ubicació dels partits en l'escala ideològica, acaben votant per aquell partit que guarda una correspondència amb la ideologia pròpia. Així doncs, el vot s'entén com a “simple

manifestació emotiva de la ideologia esquerra-dreta dels electors” (Anduiza i Bosch, 2012: 204).

Amb això, es pot arribar al model que interessa explicar per a la present investigació: el model espacial de vot. Aquest model, que pot entendre's com una revisió del model ideològic de vot (i també com una adaptació dels models econòmics per a mercats competitiu de Hotelling), s'atribueix a l'escola racional del comportament electoral – corrent que pretén implantar la lògica de l'economia en la ciència política. Un dels màxims exponents d'aquesta escola, Anthony Downs, va desenvolupar el model espacial de vot l'any 1957 a la seva obra *An economic theory of democracy*. La principal diferència que Downs planteja en relació al model ideològic de vot és la de “no pressuposar una motivació emotiva de l'elector, sinó que és merament racional” (Anduiza i Bosch, 2012: 211). El supòsit cabdal que planteja l'escola racional és, doncs, que l'elector vota per aconseguir alguna cosa que va més enllà d'una manifestació emotiva: ho fa per obtenir una utilitat. Així les coses, l'elector racional tendeix a maximitzar la utilitat del seu vot, per la qual cosa “votarà per aquell partit que li reporti més utilitat” (Anduiza i Bosch, 2012: 211).

Interessa, doncs, estimar la utilitat del vot, la qual cosa pot ser duta a terme mitjançant el model espacial de vot (o model de competència espacial). Tal com assenyalen Anduiza i Bosch (2012: 212), el model espacial de vot assumeix que l'elector votarà seguint tres passes: 1) s'autubicarà en una escala ideològica esquerra-dreta, 2) avaluarà quina és la ubicació ideològica esquerra-dreta de cada partit i 3) l'elector votarà el partit que minimitzi la distància entre la seva pròpia autubicació ideològica esquerra-dreta i la ubicació ideològica esquerra-dreta del partit. Per tant, la distància existent entre la posició ideològica de l'individu i la de cada partit és el factor més rellevant a tenir en compte en el model espacial de vot, ja que aquesta distància determina la utilitat del vot i condueix a votar per un o altre partit – per la qual cosa el model espacial de vot de Downs és també anomenat model de proximitat. Com assenyalen Labzina i Schofield (2015: 8) “la idea principal dels models espacials és que el votant és un actor racional, i maximitza la seva utilitat escollint el partit més pròxim a ell en l'espai ideològic”.

L'explicació donada fins ara permet entendre el comportament electoral en espais unidimensionals, en societats en què només hi ha una dimensió de competència política esquerra-dreta. Això no obstant, són nombrosos els casos en què l'espai polític no pot

ser reduït a una única dimensió, sinó que hi ha dues o més dimensions de competència política – la qual cosa complica una mica les coses. Essent el model espacial de vot una metàfora de la competició electoral que representa les polítiques com a punts en un espai, tot assumint que els electors prefereixen les opcions més properes a la seva posició, el cert és que aquest espai pot ser multidimensional. Així ho assenyala Fernández-Albertos (2002: 158): “un model espacial de vot assumeix que les preferències per diferents tipus de polítiques poden expressar-se com a punts en un o diversos eixos”. D’això es desprèn que el model espacial de vot és un model de vot per temes o *issues*, en el sentit que els electors decideixen el seu vot atenent a la posició de cada partit en un o més temes que els són importants. Com assenyalen Merrill i Grofman (1999: 4), “a qualsevol model espacial de competició electoral, tant els votants com els candidats estan situats en punts ideals d’un espai multidimensional, cada dimensió del qual representa un tema substantiu”. D’aquesta manera, “els partits proposen punts ideals a l’electorat, i cada votant tria aquell partit el punt proposat del qual és més a prop de la seva preferència individual” (Fernández-Albertos, 2002: 158).

La multidimensionalitat de l’espai polític dificulta l’anàlisi del comportament electoral perquè els electors no tenen perquè donar el mateix pes a cada dimensió. Una altra manera de dir-ho és que “quan la competició política s’articula al voltant de dues dimensions, l’elecció d’un partit resulta més complicada, ja que no es té perquè suposar que ambdues dimensions tinguin la mateixa importància per al votant” (de la Calle, 2005: 24). Tal com assenyala Balcells (2004: 62), si bé el model espacial de Downs permet considerar l’existència d’una decisió final de vot per part d’un elector situat davant d’una pluralitat d’eixos, pot ocórrer que cadascuna de les dimensions tingui un pes diferent en la decisió final de vot: és possible que la proximitat en un eix pesi més a l’hora de prendre la decisió de vot que la proximitat en l’altre eix. El fet que als electors els importi més una de les dimensions implica que seran més tolerants respecte la distància en aquell eix. Els electors, doncs, “ponderen les distàncies en un i altre eix de forma diferent” (Balcells, 2004: 62). Per tant, en un model de competència espacial ideal, el votant considera la distància entre la seva opció i la de cada partit en cadascun dels temes, pondera les distàncies per la importància dóna als temes i decideix votar l’opció que minimitza les distàncies ponderades. Així ho evidencia Fernández-Albertos (2002:158) quan explicita que “si als votants només els interessen les diferències en la posició dels partits respecte a una única dimensió, el vot es dirigeix a aquell partit més

proper a la posició del votant en la dimensió en qüestió”. En un model de proximitat, doncs, la utilitat dels votants té una “relació negativa amb la distància entre la posició de l’individu i la posició dels partits en un *issue*” Balcells (2004: 65), ja que a menor distància entre la posició dels electors i dels partits major serà la utilitat.

El model de proximitat és el model sobre el qual es construirà l’anàlisi empírica d’aquest treball. Abans d’entrar-hi, però, convé apuntar algunes de les crítiques que s’han dirigit al model de proximitat, ja que no n’està exempt; de fet, al llarg de les dues darreres dècades s’ha generat un cert debat acadèmic al voltant de les mancances d’aquest model.

Les crítiques al model *downsià* no necessàriament rebutgen la lògica espacial. En aquest sentit, per exemple, Balcells (2004) identifica dos models que pretenen millorar el model de proximitat sense sortir del paradigma espacial del vot. Així, explica com “nous models qüestionen el supòsit que en democràcies parlamentàries es vota seguint la regla de proximitat de Downs, i consideren noves regles de vot que poden ser substitutives (model de direccionalitat) o complementàries (model de compensació)” (Balcells, 2004: 63). Aquests models, comparteixen la lògica espacial del model de proximitat, però incorporen elements de resultats o *policy-making*. L’objectiu d’aquests models és posar en qüestió que en haver-hi més d’una dimensió els electors votin seguint uns mateixos paràmetres per a cadascun dels eixos. El primer model esmentat, el model de direccionalitat, va ser presentat pels seus autors com una alternativa al model clàssic de Downs. Segons aquest model, “els electors voten per partits amb posicions més extremes que les pròpies, ja que guien el seu vot per la direcció en què es farien les futures polítiques, més que per la seva distància respecte les mateixes” (Balcells, 2004: 66). El segon model esmentat, per la seva banda, no es planteja tant en termes alternatius com de complementarietat. És el model de compensació, elaborat per Orit Kedar, el qual “considera que els votants es preocupen per les polítiques que es desenvoluparan i intenten maximitzar les probabilitats que les seves polítiques preferides siguin executades”. S’afegeix, doncs, un element compensacional a la lògica de la proximitat.

També hi ha crítiques cap a la lògica espacial *per se*. Així, de la Calle (2005: 23) assegura que “sovint la lògica espacial del vot és substituïda per lògiques no espacials que afavoreixen que votants molt allunyats d’un partit X acabin votant-lo per una raó

aliena a la minimització de les distàncies entre els seus punts preferits i els punts d'ubicació del mateix”.

5. Mètode i anàlisi empírica

L'anàlisi empírica d'aquest estudi parteix de les dades contingudes a tres enquestes del CIS l'àmbit de les quals són les Illes Balears: el Baròmetre Autonòmic II (estudi 2829), el Baròmetre Autonòmic III (estudi 2956) i el Postelectoral Eleccions Autonòmiques 2015 (estudi 3090). La naturalesa dels baròmetres autonòmics i de l'estudi postelectoral és diferent. Així, mentre els baròmetres ofereixen una visió àmplia de la situació política general de la comunitat autònoma, l'estudi postelectoral emfasitza un context concret que ve determinat per la celebració d'eleccions. Pel que fa a les mostres, la mida de la dels Baròmetres Autonòmics II i III és de 467 i 393 individus, respectivament, mentre que la de l'estudi Postelectoral Eleccions Autonòmiques 2015 és de 596 individus.

El test de les Hipòtesis 1a i 1b es deriva de l'aplicació de models espacials de vot als Baròmetres Autonòmics II i III, mentre que el test de les Hipòtesis 2a i 2b ho fa de l'aplicació d'aquest mateix tipus de model a l'estudi Postelectoral Eleccions Autonòmiques 2015. Pel que fa a la Hipòtesi 3, a partir del model emprat per testar les Hipòtesis 2a i 2b es duu a terme un exercici de simulació amb l'objectiu de saber què li hauria passat al PP en les eleccions autonòmiques del 2015 si l'eix nacional hagués estat menys important.

5.1. Baròmetres Autonòmics II i III

L'aplicació dels models espacials de vot als Baròmetres Autonòmics II i III es durà a terme mitjançant el test d'hipòtesis conegut com a *regressió lineal multivariada*. Amb aquesta finalitat, les enquestes haurien de disposar de la següent informació: la probabilitat de votar els diferents partits, l'autoubicació dels individus i la posició dels partits en l'eix ideològic, i l'autoubicació dels individus i la posició dels partits en l'eix nacional. El requeriment d'aquesta informació – per a una aplicació idònia dels models a través de la regressió lineal – ha impossibilitat l'ús en aquesta investigació del Baròmetre Autonòmic I, ja que no disposa d'informació sobre la posició dels partits polítics en l'eix nacional. Així les coses, la dimensió històrica de les hipòtesis només podrà ser contrastada a partir dels Baròmetres Autonòmics II i III.

La decisió d'optar per un o altre test d'hipòtesis es fonamenta en la naturalesa de les variables dependent i independents. El que es pretén en aquest apartat és posar en relació la probabilitat de votar cadascun dels partits com a variable dependent amb dues variables independents: la distància ideològica i la distància nacional. El contingut de la variable *probabilitat de vot*, que es refereix a les eleccions autonòmiques, es desprèn de manera directa de les respostes del CIS i ve donat per una escala que va de 0 a 10 – de menys a més probabilitat. Contràriament, les variables *distància ideològica* i *distància nacional* no es deriven directament de les respostes del CIS, sinó que requereixen un càlcul previ: la diferència entre la posició dels individus en l'eix esquerra-dreta i la posició que atorga a cadascun dels partits, d'una banda, i la diferència entre la posició dels individus en l'eix centralisme-descentralització i la posició que atorga a cadascun dels partits, de l'altra. Aquestes posicions en els eixos ideològic i nacional, tant la dels individus com la dels partits, es configura també a través d'una escala que va de 0 a 10. En l'eix ideològic 0 representa extrema esquerra i 10 extrema dreta, mentre que en l'eix nacional 0 representa màxim centralisme i 10 màxima descentralització. Les distàncies són calculades en valor absolut, ja que és indiferent el signe – positiu o negatiu – de la distància, només interessa la seva magnitud. En tractar les dades, s'han donat per perduts els valors corresponents a les respostes *No Sap* i *No Contesta* de totes les variables.

Optar per les ubicacions subjectives que els mateixos individus atorguen als partits en cada dimensió pot comportar un biaix de projecció. És a dir, els votants d'un partit concret tendeixen a situar aquest partit més a prop de la seva pròpia posició, alhora que ubiquen els altres partits més allunyats. Així doncs, “és possible que un votant tingui la temptació de castigar aquells partits que no són de la seva preferència ubicant-los molt lluny de la seva pròpia posició” (de la Calle, 2005: 28). En aquesta investigació no s'han introduït controls per restar aquest biaix, la qual cosa implica tenir-lo en compte a l'hora d'interpretar els resultats.

Amb tot, tant la variable independent com les independents són contínues, és a dir, “variables per a les quals l'augment d'una unitat en el seu valor sempre significa el mateix” (Kellstedt i Whitten, 2008: 107). Tenint, doncs, variables contínues, és adequat conduir el model espacial de vot a través d'un test de regressió lineal multivariada. Amb això, a partir de dues regressions lineals multivariades aplicades als Baròmetres Autonòmics II i III, respectivament, el test de la primera (1a i 1b) i la segona (2a i 2b)

hipòtesi té per objectiu estimar la importància relativa de cada eix de conflicte polític per a les Illes Balears distingint pels quatre partits objecte d'estudi.

Del que s'ha anat descrivint fins ara, es pot entreveure una assumpció implícita entre eix nacional i preferència per una major o menor centralització. Convé parar en aquest punt, ja que es podria pensar que la identificació nacional i la preferència per més o menys centralisme no formen part d'una mateixa dimensió de conflicte polític; això no obstant, són nombrosos els arguments que correlacionen ambdues informacions. Així, per exemple, Anduiza i Bosch (2012: 166) adverteixen de les dificultats que presenta el cas espanyol per distingir entre una clivella d'origen centre-perifèria i una clivella d'origen nacional. Aquests autors estableixen que a Espanya “hi ha un centre a la *Meseta* (que inclouria Madrid, Castella i Lleó, Castella-La Manxa i Extremadura), una ‘primera perifèria’ al seu voltant (que inclouria Andalusia, Astúries, Canàries, Cantàbria, Aragó, Múrcia, La Rioja, Ceuta i Melilla) i una ‘segona perifèria’ o uns ‘centres alternatius’ que serien territoris amb una identitat nacional diferenciada i que, per tant, no estarien en cap dels dos bàndols de la clivella centre-perifèria (que inclouria *almenys* Catalunya i Euskadi)”. S'emfasitza aquest *almenys* perquè en una nota al peu de pàgina els mateixos autors reconeixen que les Illes Balears, entre d'altres, podrien ser indistintament emplaçades en la primera o en la segona perifèria. Tot plegat, doncs, permet entreveure uns primers indicis que correlacionen, per a les Illes Balears, la identificació nacional dels ciutadans amb la preferència per més o menys centralisme.

Sigui com sigui, la justificació principal de l'assumpció implícita entre ambdues informacions rau en el fet que a Espanya s'ha demostrat empíricament que la preferència per una major o menor descentralització està fortament correlacionada amb la identitat nacional. L'estudi en qüestió, que inclou dades de les Illes Balears, és de Fernández-Albertos i Lago (2015: 298) i en ell s'assegura el següent: com més identitat espanyola, major és la centralització política desitjada i com més identificació amb la comunitat autònoma, major preferència per la descentralització. Amb l'objectiu de saber si als Baròmetres Autònoms II i III i a l'estudi Postelectoral Eleccions Autònòmiques 2015 la identificació nacional subjectiva i la preferència per una major o menor centralització covarien, s'han creuat ambdues variables; el resultat indica que, efectivament, ambdues variables estan correlacionades: els ciutadans de les Illes Balears que s'identifiquen més amb la comunitat autònoma tendeixen a preferir un major grau de descentralització (i a l'inrevés).

Abans d'entrar en les regressions dels Baròmetres Autònoms II i III⁴, s'escau dur a terme un exercici d'estadística descriptiva a través de l'anàlisi de les mitjanes de les diferents variables per separat. Quant a la probabilitat de vot l'any 2010, el partit que mostra una major probabilitat de ser votat és el PSIB-PSOE, amb una mitjana de 3.88, mentre que el partit amb una menor probabilitat és UM, amb una mitjana de 1.23. Les mitjanes del PP i del PSM són, respectivament, 2.89 i 1.7. Així mateix, és el PSIB-PSOE el partit que mostra una major fidelitat amb un 7.7% d'enquestats que declaren que, amb tota seguretat, el votarien sempre. La probabilitat de vot l'any 2012 presenta una composició similar. El PSIB-PSOE torna a ser el partit que mostra una major probabilitat de ser votat, amb una mitjana de 2.86. Les mitjanes del PP i del PSM són, respectivament, 2.28 i 1.37.

Pel que fa a la posició en l'eix ideològic, l'any 2010 el conjunt dels enquestats se situa de mitjana en un 4.66, és a dir, al centreesquerra. Per partits, el PP és ubicat en un 7.76, el PSIB-PSOE en un 3.6, el PSM en un 3.36 i UM en un 6.02. D'aquesta manera, dels quatre partits analitzats el PSIB-PSOE és el que més s'acosta en aquest eix a la posició mitjana dels enquestats. De fet, el contingut de la distància ideològica l'any 2010 així ho posa de manifest, ja que el PSIB-PSOE és el partit amb una distància mitjana menor; el PP, contràriament, amb 3.5 punts de distància mitjana és el partit respecte el qual els individus més s'allunyen en l'eix ideològic. Al Baròmetre Autòmic III, per la seva banda, el conjunt dels enquestats se situa de mitjana en un 4.25, altre cop al centreesquerra. Distingint per partits, el PP és ubicat en un 8.13, el PSIB-PSOE en un 3.98 i el PSM en un 2.79. La distància ideològica l'any 2012 mostra com el PSIB-PSOE i el PP tornen a ser, respectivament, els partits amb una distància mitjana menor i major respecte dels individus en l'eix ideològic.

Respecte a la posició en l'eix nacional, al Baròmetre Autòmic II el conjunt dels enquestats s'autubica de mitjana en un 5.63, és a dir, en una posició més aviat tendent a la descentralització. Per partits, el PP és ubicat en un 3.24, el PSIB-PSOE en un 5.54, el PSM en un 6.33 i UM en un 4.37. Quant a la distància nacional l'any 2010, les dades mostren com el PP, el partit ubicat en la posició més centralista, és el que presenta una distància mitjana més elevada respecte dels ciutadans en aquest eix. Així mateix, tal com succeïa en l'eix ideològic, el PSIB-PSOE torna a ser el partit que més s'aproxima a

---

⁴ El Baròmetre Autòmic III no conté informació sobre UM, ja que en aquell moment el partit s'havia dissolt.

la posició mitjana dels enquestats. La posició en l'eix nacional que s'observa al Baròmetre Autòmic III segueix una línia similar. Mentre el conjunt dels enquestats s'ubica de mitjana en un 5.04, el PP és ubicat en un 2.54, el PSIB-PSOE en un 5.17 i el PSM en un 7.47. Pel que fa a la distància nacional l'any 2012, si bé el PP torna a ser el partit amb una distància mitjana més elevada, el cert és que el PSM també es desvia amb escreix de la posició mitjana dels enquestats.

Com s'ha avançat en línies anteriors, el model espacial de vot aplicat a les dues primeres hipòtesis ve donat per una regressió lineal multivariada en què es testa la relació entre la variable dependent probabilitat de vot i les variables independents distància ideològica i distància nacional. L'objectiu és explicar els efectes de la distància ideològica i la distància nacional dels individus respecte dels partits en la probabilitat de votar-los; dit en altres termes: veure quina part de la variació de la variable dependent és explicada per les variables independents. Assumint la lògica dels models espacials de vot, segons la qual els votants prefereixen les opcions polítiques més properes a les seves preferències, s'espera que la relació entre les variables dependent i independents sigui negativa: davant d'un augment en la distància ideològica o nacional, hauria de disminuir la probabilitat de votar els diferents partits. A més, la regressió servirà per conèixer a quina de les dues dimensions els votants de les Illes Balears donen un major o menor pes, distingint per partits. En aquest sentit s'espera que la relació negativa sigui, en general, més pronunciada per a la distància ideològica que per a la distància nacional.

BARÒMETRE AUTONÒMIC II (2010)

Variables	PP	PSIB-PSOE	PSM	UM
Distància ideològica	-0.561*** (0.084)	-0.519*** (0.133)	-0.338*** (0.121)	-0.209* (0.08)
Distància nacional	0.009 (0.092)	-0.124 (0.124)	-0.128 (0.114)	-0.021 (0.072)
Constant	0.487*** (0.037)	0.543*** (0.047)	0.328*** (0.044)	0.201*** (0.033)
R ²	0.296	0.116	0.099	0.066

Font: Elaboració pròpia a partir del Baròmetre Autonòmic II del CIS. Errors estàndards entre parèntesis. *p<0.1, **p<0.05, ***p<0.01

Taula 2

BARÒMETRE AUTONÒMIC III (2012)

Variables	PP	PSIB-PSOE	PSM	UM
Distància ideològica	-0.775*** (0.063)	-0.482 *** (0.099)	-0.327*** (0.097)	-
Distància nacional	0.037 (0.064)	-0.068 (0.086)	-0.378*** (0.085)	-
Constant	0.519*** (0.028)	0.410*** (0.032)	0.407*** (0.036)	-
R ²	0.446	0.113	0.183	-

Font: Elaboració pròpia a partir del Baròmetre Autonòmic III del CIS. Errors estàndards entre parèntesis. *p<0.1, **p<0.05, ***p<0.01

Taula 3

Les taules 2 i 3 mostren els resultats de la regressió lineal multivariada duta a terme per als anys 2010 (Baròmetre Autonòmic II) i 2012 (Baròmetre Autonòmic III), respectivament. Les columnes representen la variable dependent, això és la probabilitat de votar els diferents partits, mentre que les files representen les variables independents (distància ideològica i distància nacional), la constant i l' R^2 . Exceptuant el cas de l' R^2 , les xifres derivades del creuament entre variables i no presentades entre parèntesis són els coeficients no estandarditzats B. Amb això, i tenint en compte la nota al peu de cada taula, dels resultats de la regressió interessa fixar-se, bàsicament, en l'estadístic R^2 , el coeficient de les dimensions ideològica i nacional, i el valor p d'aquests coeficients.

L' R^2 és un estadístic que “varia entre 0 i 1, indicant la proporció de la variació en la variable dependent que és explicada pel model” (Kellstedt i Whitten, 2008: 167). D'acord amb les dades contingudes a la Taula 2, es pot afirmar que mitjançant les distàncies ideològica i nacional s'explica el 29.6% de la variació en la probabilitat de votar el PP, l'11.6% en el cas del PSIB-PSOE, el 9.9% per al PSM i el 6.6% per a UM. Pel que fa a la Taula 3, el model explica el 44.6% de la probabilitat de votar el PP, l'11.3% en el cas del PSIB-PSOE i el 18.3% per al PSM. Es posa de manifest, doncs, que el PP és en ambdós casos el partit respecte del qual les distàncies ideològica i nacional expliquen una major variació en la probabilitat de vot.

El coeficient no estandarditzat B i el valor p s'escau tractar-los conjuntament. El coeficient no estandarditzat B representa “la variació en la variable dependent quan el valor de la variable independent augmenta una unitat *controlant per l'altre variable independent*” (Kellstedt i Whitten, 2008: 185). És aquest coeficient el que determinarà si, com s'esperava, la relació entre les variables dependent i independents és negativa i si l'efecte de la distància ideològica és més pronunciat que el de la distància nacional en la probabilitat de vot. D'altra banda, el valor p, que varia entre 0 i 1, és la probabilitat que per atzar s'hagi obtingut una mostra com l'obtinguda si en la població de la qual s'ha extreta no hi hagués relació entre les X i Y; és a dir: “que la relació entre les X i Y que s'observa a la nostra mostra vingui d'una població on no existeixi relació entre les X i Y” (Kellstedt i Whitten, 2008: 136). Així doncs, tractar conjuntament el coeficient no estandarditzat B i el valor p no és casual, ja que si el primer indica la relació entre les variables, el segon determina la significació estadística d'aquesta relació. Quant a la significació estadística, en ciències socials existeixen tres llindars de valor p: inferior a 0.01, a un 1%; inferior a 0.05, a un 5%; i inferior a 0.1, a un 10% (de més a menys

estricte). D'això darrer es desprèn que un valor p més reduït suposa una major significació estadística i que un valor p més elevat en suposa una de menor.

Dels resultats presentats a les taules, en primer lloc interessa interpretar la constant, que és el resultat de la regressió quan les dues variables independents valen zero. Així, si tant la distància ideològica com la nacional prenen el valor zero, sembla evident esperar que la probabilitat de vot augmenti. De fet, així ho mostren ambdues taules, ja que tots els coeficients no estandarditzats B referits a la constant són positius: quan no hi ha distància ideològica ni nacional entre els individus i els partits, quan se situen en un mateix punt dels eixos, la probabilitat de votar els diferents partits augmenta. Així mateix, tots aquests coeficients són estadísticament significatius.

Entrant ja en la distància ideològica, a la Taula 2 es pot observar com els coeficients relatius a la distància ideològica són, efectivament i per a tots els partits, negatius. La interpretació dels resultats per a cadascun dels partits l'any 2010 quedaria de la següent manera: en augmentar una unitat la distància ideològica, la probabilitat de votar el PP disminueix en 0.561 punts mantenint constant la distància nacional; en augmentar una unitat la distància ideològica, la probabilitat de votar el PSIB-PSOE disminueix en 0.519 punts mantenint constant la distància nacional; en augmentar una unitat la distància ideològica, la probabilitat de votar el PSM disminueix en 0.338 punts mantenint constant la distància nacional; en augmentar una unitat la distància ideològica, la probabilitat de votar UM disminueix en 0.209 punts mantenint constant la distància nacional. Tots els coeficients són estadísticament significatius, per bé que en el cas d'UM la significació es correspongui amb el llindar menys estricte, el del 10%. Pel que fa a la Taula 3, presenta també uns coeficients negatius. La interpretació dels resultats per a cadascun dels partits l'any 2012 quedaria de la següent manera: en augmentar una unitat la distància ideològica, la probabilitat de votar el PP disminueix en 0.775 punts mantenint constant la distància nacional; en augmentar una unitat la distància ideològica, la probabilitat de votar el PSIB-PSOE disminueix en 0.482 punts mantenint constant la distància nacional; en augmentar una unitat la distància ideològica, la probabilitat de votar el PSM disminueix en 0.327 punts mantenint constant la distància nacional. Tots els coeficients són estadísticament significatius de manera homogènia, és a dir, amb el mateix grau de significació (el més alt, de fet). A partir d'aquests resultats es pot concloure que tant el 2010 com el 2012, a les Illes

Balears, el PP era el partit amb un major efecte de la distància ideològica sobre la probabilitat de vot – controlant per la distància nacional.

Els coeficients de la distància nacional presenten una diferència important respecte els coeficients de la distància ideològica, i és que de tots els coeficients d'ambdues taules només n'hi ha un que sigui estadísticament significatiu: el del PSM per al Baròmetre Autonòmic III. Que la resta de coeficients no siguin estadísticament significatius implica no poder rebutjar la possibilitat que aquests coeficients siguin zero, és a dir: no es pot rebutjar que la distància nacional no afecti la probabilitat de vot dels diferents partits. Tanmateix, no poder rebutjar que els coeficients siguin zero no exclou la possibilitat de corroborar que la dimensió ideològica pesa més que la nacional, ja que siguin zero o tinguin el valor que les taules mostren la dimensió ideològica pesa més que la dimensió nacional.

Com s'ha dit en tractar l' R^2 , el PP és el partit respecte el qual el model de regressió explica una major variació en la probabilitat de vot. A més, els coeficients d'aquest partit referits a la constant són força elevats, d'una variació aproximada de mig punt en la probabilitat de vot. Observant aquestes dades, doncs, es podria determinar que les variables independents introduïdes en el model expliquen una part important de la probabilitat de votar el PP. Això no obstant, en observar els coeficients de les distàncies es pot concloure que la variació en la probabilitat de vot al PP és explicada exclusivament per la distància ideològica. De fet, els coeficients de la distància nacional per al PP presenten una singularitat que els diferencia de la resta: el seu signe és positiu. Aplicar la mateixa interpretació dels resultats seguida fins ara seria absurda en aquest punt, ja que implicaria assumir que a més distància nacional major probabilitat de votar el PP. S'escau, doncs, interpretar-ho en termes de *neutralització* de la dimensió nacional: el 2010 i el 2012 el PP era capaç de neutralitzar la dimensió nacional, és a dir, només la distància ideològica afectava la seva probabilitat de vot.

Els coeficients del PSIB-PSOE són negatius tant per a la distància ideològica com per a la nacional. Pel que fa a la seva magnitud, són força més elevats els coeficients referits a la distància ideològica. Amb això, i tenint en compte que els coeficients de la distància nacional no són estadísticament significatius, es poden obtenir dues conclusions: d'una banda, la probabilitat de votar el PSIB-PSOE el 2010 i el 2012 estava més condicionada

per la distància ideològica que per la distància nacional i, de l'altra, no es pot rebutjar la possibilitat que el PSIB-PSOE neutralitzés la dimensió nacional.

Pel que fa al PSM, s'escau interpretar els resultats de cada regressió per separat. A la Taula 2 els coeficients d'aquest partit són negatius tant per a la distància ideològica com per a la nacional, essent el de la distància ideològica el de major magnitud. Malgrat tot, només el coeficient de la distància ideològica és estadísticament significatiu, per la qual cosa no es pot rebutjar que el coeficient de la distància nacional sigui zero. En qualsevol cas, la probabilitat de votar el PSM el 2010 estava més condicionada per la distància ideològica que per la nacional. La Taula 3, per la seva banda, també presenta tots dos coeficients negatius, però en aquest cas el pes de la distància nacional és superior al de la distància ideològica. A més, el coeficient de la distància nacional és estadísticament significatiu i, per tant, es pot confirmar que 1) en augmentar una unitat la distància nacional l'any 2012, la probabilitat de votar el PSM disminueix en 0.378 punts mantenint constant la distància ideològica, i 2) que la probabilitat de votar el PSM l'any 2012 estava més condicionada per la distància nacional que per la ideològica.

L'anàlisi d'UM, que només es deriva del Baròmetre Autòmic II, convé iniciar-lo emfatitzant en els resultats de l' R^2 i els coeficients de la constant. Es pot observar com UM és de tots els partits aquell respecte el qual el model de regressió explica una menor variació en la probabilitat de vot, així com també el que compta amb uns coeficients referits a la constant de menor magnitud. Amb això, es podria determinar que les variables independents introduïdes en el model expliquen escassament la probabilitat de votar UM. Si es té en compte que el coeficient de la distància nacional no és estadísticament significatiu, es poden obtenir dues conclusions. La primera és que la probabilitat de votar UM el 2010 estava més condicionada per la distància ideològica que per la distància nacional, tot i ser el partit amb un coeficient més baix en la distància ideològica. La segona és que no es pot rebutjar la possibilitat que UM neutralitzés la dimensió nacional.

5.2. Postelectoral Eleccions Autòniques 2015

Aquest apartat de l'anàlisi empíric té per objectiu testar les Hipòtesis 2a i 2b, d'una banda, i la Hipòtesi 3, de l'altra. L'estudi postelectoral del 2015 presenta algunes mancances pel que fa al seu contingut. Atenent-nos a l'objectiu d'aquesta investigació, es poden identificar fins a tres mancances que dificulten l'aplicació del model espacial

de vot – si més no de la manera en què s’ha realitzat prèviament. Són les següents: 1) l’absència d’una pregunta relativa a la probabilitat de vot dels diferents partits en unes eleccions autonòmiques, 2) l’absència de l’autoubicació dels individus en l’eix nacional, si més no com apareixia en els Baròmetres Autonòmics II i III, i 3) l’absència de la posició dels partits en l’eix nacional, tal com succeïa amb el Baròmetre Autonomí I.

La primera de les mancances, referida a la informació que fins ara constituïa la variable dependent de les regressions, ha estat suplerta pel record de vot en les eleccions autonòmiques del 2015. Aquest reemplaçament, però, té conseqüències metodològiques rellevants que cal comentar. Com s’explicava en iniciar l’anàlisi empíric, la decisió de triar un test d’hipòtesi o un altre es fonamenta en la naturalesa de les variables dependent i independents. El record de vot és una variable dicotòmica que es construeix distingint entre aquells individus que optaren per votar un partit concret i els que ho feren per la resta de partits; a tall d’exemple, el record de vot del PP serà igual a u per aquelles respostes de vot al PP en les eleccions autonòmiques del 2015 i igual a zero per a les respostes de vot als altres partits. Es tracta d’una variable *dummy*, que és un tipus variable categòrica que es caracteritza per “prendre un de dos valors possibles per a tots els casos” (Kellstedt i Whitten, 2008: 203). Tenint una variable *dummy* com a variable dependent i – com es veurà més endavant – dues variables contínues com a variables independents, es pot optar per un model *logit* o *probit* (opció més emprada per la majoria de politòlegs, com és el cas de Fernández-Albertos (2002)); això no obstant, no es té perquè rebutjar el model de regressió lineal, per bé que la interpretació dels resultats haurà de ser diferent. En aquesta investigació s’ha optat pel model de regressió lineal, que en tenir una variable *dummy* com a variable dependent pren el nom de *model de probabilitat lineal*.

Reemplaçar la probabilitat de votar els partits pel record de vot també té conseqüències pel que fa al nombre de casos vàlids de la mostra. Així, si en la probabilitat de votar els partits dels baròmetres autonòmics es donaven com a valors perduts les respostes *No Sap* i *No contesta* i en el record de vot s’estableixen com a perduts els valors corresponents a les respostes *No va votar*, *No sap* i *No contesta*, el cert és que el nombre de casos perduts és molt més nombrós en el record de vot. De fet, en el cas del record de vot a El PI, el nombre de casos finalment vàlids és excessivament reduït, per la qual cosa la interpretació dels resultats que s’obtidran per a aquest partit haurà de ser extremadament curiosa.

Seguint amb les mancances del contingut de l'estudi postelectoral, la segona rau en l'absència de l'autoubicació dels individus en l'eix nacional. Una de les preguntes de l'estudi del 2015, però, es refereix a la preferència dels individus entre diferents alternatives d'organització territorial de l'Estat, la qual ve configurada per una escala de cinc opcions que van de més a menys centralisme. Així les coses, malgrat no ser la informació ideal, s'ha decidit suplir l'autoubicació dels individus en l'eix nacional a partir de la informació continguda en aquesta pregunta. Concretament, la pregunta de l'estudi postelectoral a què es fa referència dona a triar entre cinc opcions d'organització territorial de l'Estat: a) Un Estat amb un únic govern central sense autonomies; b) Un Estat en el qual les comunitats autònomes tinguin menor autonomia que en l'actualitat; c) Un Estat amb comunitats autònomes com en l'actualitat; d) Un Estat en el qual les comunitats autònomes tinguin major autonomia que en l'actualitat; i e) Un Estat en el qual es reconegué a les comunitats autònomes la possibilitat d'esdevenir estats independents. L'anàlisi de les mitjanes de les respostes resulta convenient tractar-la classificant les contestes en tres blocs: un tendent a la centralització configurat a partir de les opcions a) i b), un tendent a mantenir l'actual organització territorial de l'Estat configurat a partir de l'opció c) i un tendent a la descentralització configurat a partir de les opcions d) i e). Així, el 29.3% dels enquestats se situa en una posició tendent a la centralització, el 39.4% pel manteniment de l'actual sistema d'organització territorial i el 31.2% en una posició tendent a la descentralització. Per tant, se segueixen unes pautes similars a les mostrades per les escales de 0 a 10 dels Baròmetres Autònomic II i III: la posició mitjana dels individus ocupa un espai central amb una lleugera tendència cap a la descentralització.

La tercera i última mancança es desprèn de l'absència de la posició dels partits en l'eix nacional. Davant la impossibilitat de suplir aquesta informació a partir d'altres continguts de l'estudi postelectoral del 2015, i considerant poc idoni emprar la posició dels partits en l'eix nacional obtinguda en estudis anteriors, s'ha decidit aconseguir aquesta posició per al 2015 a través d'una *enquesta a experts*. Aquest tipus d'enquesta és emprat, per exemple, per *Chapel Hill Expert Survey* (CHES), organisme dependent de la Universitat de Carolina del Nord que es val d'enquestes a experts – amb mostres relativament reduïdes – per tal de conèixer determinades posicions sobre la Unió Europea.

La primera passa seguida per elaborar l'enquesta a experts ha estat fer una mostra d'informants. La mostra es compon de vuit experts, quatre dels quals són politòlegs o sociòlegs que, d'alguna manera, han investigat sobre el comportament electoral de les Illes Balears; els quatre restants són periodistes polítics escollits entre els diaris locals de més audiència. El qüestionari a través del qual els informants han proporcionat informació ha estat confeccionat emprant el programari d'investigació *Qualtrics*. El qüestionari ha estat tramès als informants a través del correu electrònic, i des d'un primer moment se'ls ha fet saber que la seva aportació havia de ser en qualitat d'experts. Com que els resultats d'aquesta enquesta contribueixen a aportar una informació inexistent a dia d'avui, els partits polítics que han estat ubicats en l'eix nacional no es limiten als partits objecte d'estudi de la present investigació, sinó que s'ha demanat per tots els partits que obtingueren representació en les eleccions autonòmiques del 2015. La pregunta fonamental que s'ha fet als experts segueix una estructura similar a la del CIS:

Un Estat pot organitzar-se territorialment de diverses formes. Si en una escala el 0 representa 'màxim centralisme' i el 10 representa 'màxima descentralització', incloent-hi la possibilitat d'independència dels territoris que així ho desitgin: en quina posició haguéssiu col·locat cadascun dels següents partits el maig del 2015?

Entenent que els experts han d'oferir una informació més o menys homogènia, l'únic control sobre les respostes ha estat excloure'n aquelles que es desviessin dos punts o més de la mitjana.

POSICIÓ EN L'EIX NACIONAL MAIG 2015

ENQUESTA A EXPERTS

	PP	PSIB- PSOE	MÉS	Podem	El PI	Ciutadans
Mitjana	1.63	5.63	8.5	6.14	6.63	1.13
N	8	8	8	7	8	8

Font: Elaboració pròpia a partir d'una enquesta a experts sobre la posició dels partits polítics amb representació a les Illes Balears en l'eix nacional

Taula 4

La Taula 4 mostra els resultats obtinguts mitjançant l'enquesta a experts. Com es pot comprovar en la fila referida a la *N*, la mida de la mostra, només s'ha hagut d'excloure una resposta per desviar-se dos punts o més de la mitjana. Els resultats de la Taula 3 s'escau comparar-los amb les posicions dels partits als baròmetres autonòmics, exceptuant els casos de Podem i Ciutadans en què no hi ha referència prèvia. Les dades que van del 2010 al 2015 evidencien com el PP ha anat, gradualment, prenent una posició més centralista. L'altra cara de la moneda l'ofereixen MÉS i El PI, que s'han anat escorant cap a una posició més descentralitzadora⁵. El PSIB-PSOE, per la seva banda, ha mantingut una posició més o menys estable al llarg del període comprès entre els anys 2010 i 2015, amb una posició mitjana centrada però tendent a la descentralització.

Resoldre les mancances referides a la posició dels individus i dels partits en l'eix nacional, possibilita el càlcul de la distància nacional (que serà una de les variables independents del model). Tant la posició dels individus com la dels partits vénen donades per una escala que va de més a menys centralisme, però la mida de les escales és diferent. Amb l'objectiu d'homogeneïtzar les escales, les posicions dels individus i dels partits s'han escalonat de 0 a 1 abans de calcular la distància nacional. Les mitjanes de la distància nacional posen de manifest que MÉS i el PP, en aquest ordre, són els partits respecte als quals els ciutadans més es desvien en l'eix nacional.

⁵ D'acord amb les explicacions donades a l'apartat del sistema de partits, MÉS i El PI es comparen, respectivament, amb el PSM i UM.

Havent tractat les mancances de l'estudi postelectoral, i abans d'entrar en el model de probabilitat lineal, s'escau analitzar aquella informació de l'estudi que no entra en conflicte amb el test d'hipòtesis escollit o que presenta una forma assimilable⁶ a la dels Baròmetres Autònoms II i III. És el cas de l'autoubicació dels individus i la posició dels partits en l'eix ideològic. Així, s'observa com el conjunt dels enquestats l'any 2015 se situava de mitjana en un 4.77, és a dir, al centreesquerra, seguint la tendència marcada pels baròmetres autònoms. Pel que fa als partits, el PP és ubicat en un 8.64, el PSIB-PSOE en un 4.49, MÉS en un 3.23 i El PI en un 6.3. Un cop calculada la distància ideològica, l'altra variable independent del model, es posa de manifest que el PP és el partit respecte el qual els ciutadans es distancien més – en termes absoluts – en l'eix ideològic, amb una mitjana de 4 punts de distància. La resta de partits presenten una distància ideològica mitjana similar entre si, per bé que és MÉS amb una distància mitjana de 2.1 punts el partit respecte el qual els ciutadans es distancien menys. Per concloure l'anàlisi de les posicions dels partits en l'eix ideològic l'any 2015, resulta adient comparar-les amb les posicions que presentaven els baròmetres autònoms, a l'efecte d'analitzar-ne l'evolució. Del 2010 al 2015 es pot observar com el PP ha anat, gradualment, prenent una posició més a la dreta, amb una diferència acumulada de gairebé un punt. El PSIB-PSOE, amb una magnitud una mica inferior, ha seguit una tendència similar. Pel que fa a MÉS i a El PI – comparant amb el PSM i UM, respectivament – han mantingut entre el 2010 i el 2015 una posició estable: el PSM i MÉS al voltant del 3, mentre que UM i El PI al voltant del 6.

Dels dos paràgrafs anteriors es desprèn que les variables independents del model de probabilitat lineal són les distàncies ideològica i nacional. Se segueix, doncs, un mateix esquema que per als models de regressió lineal dels baròmetres autònoms, amb la diferència en el tipus de variable dependent. Aquesta diferència no és intranscendent, per la qual cosa les comparacions entre els models del 2010 i 2012 amb el model del 2015 hauran de ser extremadament curoses.

---

⁶ Assimilable però amb una diferència: en l'estudi postelectoral l'escala que mesura la posició en l'eix esquerra-dreta tant per a individus com per a partits no va del 0 al 10, sinó de l'1 al 10.

POSTELECTORAL AUTONÒMIQUES (2015)

Variables	PP	PSIB-PSOE	MÉS	PI
Distància ideològica	-0.917*** (0.076)	-0.617 *** (0.112)	-0.6*** (0.129)	-0.224*** (0.085)
Distància nacional	-0.197** (0.091)	-0.13 (0.123)	-0.549*** (0.102)	-0.045 (0.084)
Constant	0.683*** (0.042)	0.382*** (0.046)	0.588*** (0.046)	0.134*** (0.038)
R ²	0.41	0.098	0.242	0.041

Font: Elaboració pròpia a partir del Baròmetre Autonòmic III del CIS. Errors estàndards entre parèntesis. *p<0.1, **p<0.05, ***p<0.01

Taula 5

A la Taula 5 es presenten els resultats de la regressió lineal multivariada que té per variable dependent el record de vot i per variables independents les distàncies ideològica i nacional, tot per a l'any 2015. Malgrat poder calcular l' R^2 quan s'estima un model de probabilitat lineal, “no acaba de capturar l'ajust del model” (Kellstedt i Whitten, 2008: 219). En qualsevol cas, sense pretendre establir una equiparació absoluta, l' R^2 del model de probabilitat lineal apunta cap a la mateixa direcció que ho feia en els models lineals dels baròmetres autonòmics: el PP és el partit respecte del qual s'explica una major variació en la probabilitat de vot. De fet, els coeficients referits a la constant, que són estadísticament significatius i mostren la direcció (positiva) esperada, ho reafirmen, ja que el coeficient de magnitud més elevada també és el del PP.

Abans d'interpretar els coeficients de les distàncies ideològica i nacional, convé realitzar algunes puntualitzacions. El model de probabilitat lineal és anomenat de *probabilitat* perquè els efectes sobre la variable dependent han de ser interpretats en termes de “*probabilitats predites*” (Kellstedt i Whitten, 2008: 212). Concretament, es tracta de la “probabilitat predita que la variable *dummy* prengui el valor 1” (Kellstedt i Whitten, 2008: 214). Amb això, els coeficients de la distància ideològica són

estadísticament significatius i mostren la direcció (negativa) esperada; la interpretació dels resultats per a cadascun dels partits en les eleccions autonòmiques del 2015 quedaria de la següent manera: en augmentar una unitat la distància ideològica, la probabilitat de votar el PP disminuiria un 91.7% controlant per la distància nacional; en augmentar una unitat la distància ideològica, la probabilitat de votar el PSIB-PSOE disminuiria un 61.7% controlant per la distància nacional; en augmentar una unitat la distància ideològica, la probabilitat de votar MÉS disminuiria un 60% controlant per la distància nacional; en augmentar una unitat la distància ideològica, la probabilitat de votar El PI disminuiria un 22.4% controlant per la distància nacional. Aquestes interpretacions, però, convé no prendre-les al peu de la lletra, ja que un dels problemes que presenta el model de probabilitat lineal és el de fer prediccions fora del rang de la variable independent, tal com assenyalen Kellstedt i Whitten (2008). Per tant, resulta més adient prendre les interpretacions dels coeficients com a tendències. Així, es desprèn dels coeficients que en les eleccions autonòmiques del 2015 el PP era el partit amb un major efecte de la distància ideològica sobre la probabilitat de vot – controlant per la distància nacional.

Pel que fa a la distància nacional, el signe dels coeficients és en tots els casos negatiu, fins i tot el coeficient del PP – la qual cosa ja constitueix, per si sola, una diferència substancial respecte els models lineals dels baròmetres autonòmics. Dos dels coeficients, però, no són estadísticament significatius, raó per la qual no es pot rebutjar la possibilitat que la dimensió nacional no afectés en les eleccions autonòmiques del 2015 la probabilitat de votar el PSIB-PSOE ni El PI. En qualsevol cas, es pot afirmar que la dimensió nacional sí que va afectar la probabilitat de votar el PP i MÉS; la interpretació dels coeficients d'aquests partits quedaria de la següent manera: en augmentar una unitat la distància nacional, la probabilitat de votar el PP disminuïa en 0.185 punts controlant per la distància ideològica; en augmentar una unitat la distància nacional, la probabilitat de votar MÉS disminuïa en 0.48 punts controlant per la distància ideològica. Prenent les interpretacions dels coeficients com a tendències, es desprèn dels coeficients que en les eleccions autonòmiques del 2015 MÉS era el partit amb un major efecte de la distància nacional sobre la probabilitat de ser votat – controlant per la distància ideològica.

Comparant els coeficients de les distàncies ideològica i nacional, la Taula 5 mostra com en les eleccions autonòmiques del 2015 la distància ideològica va pesar més que la

nacional per a tots els partits: tant per al PP i MÉS, amb coeficients estadísticament significatius la magnitud dels quals és major per a la distància ideològica, com per al PSIB-PSOE i El PI, amb uns coeficients de major magnitud per a la distància ideològica i uns coeficients per a la distància nacional que no es pot rebutjar que siguin igual a zero.

Aprofitant el model desenvolupat per testar les Hipòtesis 2a i 2b, s'escau en aquest punt testar la Hipòtesi 3. Al llarg de l'anàlisi empírica s'han anat comentat els resultats obtinguts a partir de l'aplicació de regressions lineals multivariades a diferents estudis del CIS amb dades a nivell individual. La fórmula d'aquestes regressions és la següent:

$$Y_i = \alpha + \beta_1 X_i + \beta_2 Z_i$$

Si bé encara no s'havia presentat la fórmula, el cert és que els seus elements sí que s'han anat desenvolupant. Així, la Y de la fórmula és la variable dependent, α és la constant i β_1 i β_2 són les pendents de les variables independents X i Z . Les pendents β_1 i β_2 es correspondrien amb els coeficients no estandarditzats B que s'han anat analitzant. Si interessa saber l'efecte de les distàncies ideològica i nacional en la probabilitat de votar el PP, la fórmula quedaria de la següent forma:

$$PP_i = \alpha + \beta_1 \text{Distància ideològica}_i + \beta_2 \text{Distància nacional}_i$$

A partir d'aquesta fórmula i mitjançant un exercici de simulació es pot determinar com haguessin afectat al suport electoral del PP variacions en el pes relatiu de l'eix nacional, és a dir, en la pendent de la distància nacional. Es tracta de comparar la probabilitat de votar el PP el 2015 amb un escenari en què el pes de la dimensió nacional hagués estat inferior, substituint la β_2 de la fórmula. Així doncs, d'una banda s'aplicarà la pendent obtinguda per a la distància nacional l'any 2015 i, de l'altra, la pendent obtinguda per a la distància nacional l'any 2012. Es decideix optar per la pendent del 2012 perquè es deriva de l'estudi immediatament anterior al del 2015 i perquè la seva magnitud és superior a la de l'estudi postelectoral (la dimensió nacional, doncs, era menys important per al PP). A partir de les dades contingudes a la Taula 4, la probabilitat de votar el PP l'any 2015 vindria donada per la següent fórmula:

$$PP_i = 0.683 + (-0.917 \times \text{Distància ideològica}_i) + (-0.197 \times \text{Distància nacional}_i)$$

La regressió ha estat calculada amb dades individuals del mateix estudi postelectoral per tal de garantir la màxima precisió. La mitjana dels resultats individuals és de 0.237, és a dir: amb la constant i les pendents derivades d'aplicar la regressió a l'estudi postelectoral del 2015, la probabilitat mitjana que els individus votessin el PP era d'un 23.7%. Si bé el que interessa és la mitjana, s'escau fer un matís a causa de l'obtenció de determinats resultats individuals. Les dades mostren que el valor mínim de la regressió és -0.31 i que un 20.7% dels individus presenta una probabilitat negativa de votar el PP. Els resultats negatius han de ser interpretats tenint en compte el problema, abans esmentat, de les prediccions fora de rang que pot oferir el model de probabilitat lineal; i és que, tenint una variable *dummy*, "les probabilitats predites no poden ser inferiors a zero ni superiors a un" (Kellstedt i Whitten, 2008: 214).

Reemplaçant la β_2 obtinguda al model de l'estudi postelectoral per la pendent del model aplicat al Baròmetre Autonòmic III es pot estimar com hagués afectat a la probabilitat de votar el PP que el pes de la dimensió nacional hagués estat inferior. La fórmula quedaria de la següent manera:

$$PP_i = 0.683 + (-0.917 \times \text{Distància ideològica}_i) + (0.037 \times \text{Distància nacional}_i)$$

La mitjana dels resultats individuals és de 0.329, és a dir: amb la constant i la pendent de la distància nacional derivades d'aplicar la regressió a l'estudi postelectoral del 2015, i la pendent de la distància nacional obtinguda com a resultat d'aplicar la regressió al Baròmetre Autonòmic III, la probabilitat mitjana que els individus votessin el PP seria d'un 32.9%. Pel que fa a l'obtenció de resultats negatius individuals, succeeix alguna cosa semblant al cas anterior. Sigui com sigui, comparar ambdues mitjanes pot servir per estimar una tendència: si l'any 2015 el pes de la dimensió nacional hagués estat inferior per al PP, la seva probabilitat de vot hagués augmentat.

6. Avaluació de les hipòtesis i conclusions

Tenint en compte totes les conclusions obtingudes en l'anàlisi empírica, interessa en aquest apartat avaluar els encerts i les equivocacions de les hipòtesis plantejades en la introducció.

H1a: En les eleccions autonòmiques, els votants de les Illes Balears històricament han atorgat més pes a la dimensió ideològica que a la dimensió nacional a l'hora de decidir el seu vot.

La dimensió històrica de la *Hipòtesi 1a* no ha pogut ser contrastada amb estudis anteriors al 2010 per una manca d'informació condicionada a l'ús d'un test d'hipòtesis concret. Partint d'una lògica espacial de proximitat, doncs, els resultats obtinguts en base a un test de regressió lineal multivariada per als Baròmetres Autonòmics II i III mostren com els anys 2010 i 2012 la distància en la dimensió ideològica influïa més en els resultats electorals que la distància en la dimensió nacional. A priori, res no fa pensar que aquesta dinàmica no hagi estat una constant històrica del comportament electoral. Distingint entre partits (a excepció del PP, que serà tractat en la següent hipòtesi), es pot determinar que la probabilitat de votar el PSIB-PSOE ha estat més condicionada per la distància en l'eix ideològic que per la distància en l'eix nacional; tant és així, que la manca de significació estadística dels coeficients obtinguts per a aquest partit en la dimensió nacional no permeten rebutjar la possibilitat que els electors del PSIB-PSOE no donin importància a la distància en aquest eix, per bé que tots els coeficients siguin negatius. El cas d'UM, per la seva banda, ha de ser interpretat en un sentit similar: la dimensió ideològica ha explicat més que no pas la dimensió nacional la seva probabilitat de vot, fins al punt de no poder rebutjar que la dimensió nacional no l'afecti. En qualsevol cas, però, aquesta anàlisi seria incompleta si no es posés de manifest que UM és el partit respecte el qual el model explica una menor variació en la probabilitat de vot, per la qual cosa es podria concloure que les distàncies en ambdues dimensions no són un factor determinant per explicar la probabilitat de vot d'UM. El model del PSM presenta algunes particularitats, ja que és el partit amb uns coeficients de major magnitud en la distància nacional i l'únic amb almenys un coeficient en aquesta dimensió que sigui estadísticament significatiu. Tot plegat permet assegurar que 1) per al PSM tant la distància ideològica com la nacional han estat rellevants a l'hora d'explicar la seva probabilitat de vot i 2) el PSM és l'únic partit per al qual la distància nacional ha tingut efectes significatius en la probabilitat de vot.

En la Introducció d'aquest treball s'esmentava un estudi sobre les causes del vot a partits nacionalistes de les Illes Balears. En aquest estudi, Riera (2015: 13) arriba a la conclusió que la ideologia és una variable que correlaciona amb el vot al PSM: “com més ubicat a la dreta estigui l'elector, menys probable serà que voti per aquest partit”. Això enllaça amb el que la present investigació ha conclòs, i és que la dimensió ideològica és rellevant per explicar la variació en la probabilitat de vot del PSM. Una altra conclusió a tenir en compte obtinguda per Riera és que “la relativa debilitat dels

partits nacionalistes a les Illes Balears pot ser considerat un reflex de la manca de rellevància de la dimensió nacional en aquesta comunitat” (2015: 15). Així, la present investigació efectivament conclou que la dimensió nacional és menys rellevant que la ideològica per explicar el comportament dels electors de les Illes Balears, per bé que també determini que la dimensió nacional és important per explicar el vot al PSM.

H1b: En les eleccions autonòmiques, el Partit Popular de les Illes Balears ha estat històricament capaç de neutralitzar la dimensió nacional.

Els coeficients obtinguts per al PP en la dimensió nacional són, tant el 2010 com el 2012, sorprenents, ja que el seu signe és positiu. Són sorprenents perquè no s’adiuen amb la lògica espacial del vot en termes de proximitat, és a dir: resulta absurd assumir que en augmentar la distància en un eix de conflicte polític augmenti també la probabilitat de votar un partit. És per això que convé interpretar-ho en termes de *neutralització* de la dimensió nacional: es pot corroborar, doncs, que el 2010 i el 2012 el PP era capaç de neutralitzar la dimensió nacional. Pel que fa a la dimensió històrica de la hipòtesi, a priori res no fa pensar que aquesta dinàmica no hagi estat una constant de la probabilitat de votar el PP al llarg del període autonòmic. De fet, que el PP hagi neutralitzat la dimensió nacional al llarg del període autonòmic és, d’alguna manera, el que s’apuntava a la cita introductòria de *Aragón es nuestro Ohio* i que intentava donar una explicació a la fortalesa electoral d’aquest partit.

Sobre la interpretació en aquest punt cal fer un aclariment. La manca de significació estadística dels coeficients del PSIB-PSOE i UM en l’eix nacional no permet rebutjar la possibilitat que aquests dos partits també neutralitzessin la dimensió nacional. Els coeficients d’aquests partits, però, són negatius; així doncs, el signe dels coeficients determina que en aquesta investigació s’interpretin els resultats en termes de neutralitzar la dimensió nacional (signe positiu, PP) o en termes d’impossibilitat de rebutjar la hipòtesi nul·la (signe negatiu, PSIB-PSOE i UM).

H2a: En les eleccions autonòmiques de les Illes Balears del 2015, el pes de la dimensió nacional va augmentar respecte el que històricament havia representat

Aplicar un test de regressió lineal multivariada tenint com a dependent una variable *dummy* dificulta la interpretació dels resultats. Per mor d’això, és també difícil comparar la regressió del 2015 amb les dels baròmetres autonòmics. Malgrat tot, prenent els

resultats del 2015 amb una certa cautela i distingint per partits es poden assolir algunes conclusions.

Que el 2015 els coeficients obtinguts per al PSIB-PSOE i per a El PI en la distància nacional siguin negatius, molt propers a zero i no tinguin significació estadística, suposa acceptar una continuïtat respecte els resultats obtinguts per al 2010 i el 2012. Així, tot fa pensar que per al PSIB-PSOE i per a El PI l'efecte de la distància nacional en la probabilitat de vot l'any 2015 va continuar tenint un paper irrellevant. Així mateix, la probabilitat de vot d'ambdós partits continua essent explicada per la distància ideològica, ja que els coeficients per aquesta dimensió són negatius, de major magnitud i estadísticament significatius; El PI, per la seva banda, segueix mostrant coeficients de magnitud inferior que la resta de partits en l'eix ideològic, per la qual cosa es pot determinar que li succeeix el mateix que a UM: les distàncies en ambdues dimensions no són un factor determinant per explicar la seva probabilitat de vot. Tot plegat permet rebutjar que el pes de la dimensió nacional augmentés per al PSIB-PSOE i El PI l'any 2015 respecte el que històricament havia representat.

Pel que fa al cas de MÉS, els coeficients del 2015 presenten moltes similituds respecte els dels 2010 i 2012. Assumint les dificultats derivades de comparar el model de l'estudi postelectoral amb els models dels baròmetres autonòmics, s'escau concloure que no es pot determinar que el 2015 el pes de la dimensió nacional per a MÉS fos més rellevant del que històricament havia representat. En qualsevol cas, el coeficient de la dimensió nacional del 2015 per a MÉS és negatiu, estadísticament significatiu i d'una magnitud gens menyspreable (per bé que inferior al coeficient de la dimensió ideològica), per tant la dimensió va ser important per explicar la probabilitat de vot de MÉS. En aquest sentit, i com a mera especulació sobre els resultats aconseguits per aquesta formació en les autonòmiques del 2015, la conflictivitat identitària sobrevinguda al llarg del període comprès entre els anys 2011 i 2015 és possible que servís d'activació de les identitats regionals tot afavorint que MÉS obtingués un millors resultat, ja que "els PANE es beneficien electoralment" d'aquesta activació (Fernández-Albertos i Lago, 2015: 291)

Així doncs, a falta d'analitzar el PP (anàlisi que es durà a terme en l'avaluació de la següent hipòtesi), tot sembla indicar que per a tres dels quatre partits objecte d'estudi

l'efecte de la dimensió nacional en la seva probabilitat de vot no va augmentar el 2015 respecte el pes que històricament havia tingut.

H2b: En les eleccions autonòmiques de les Illes Balears del 2015, el PP va deixar de neutralitzar la dimensió nacional.

Si en els models del 2010 i 2012 els coeficients de la distància nacional per al PP tenien un signe positiu i no eren estadísticament significatius, el coeficient del 2015 és negatiu i estadísticament significatiu. Això implica acceptar que l'any 2015, per primer cop, la distància ideològica sí que va ser rellevant a l'hora d'explicar la probabilitat de votar el PP. Per tant, es pot corroborar la hipòtesi: en les eleccions autonòmiques del maig de 2015 el PP va deixar de neutralitzar la dimensió nacional. Això no obstant, la magnitud dels coeficients del 2015 mostra com la distància ideològica segueix sent més rellevant a l'hora d'explicar el vot al PP que no pas la dimensió nacional (per bé que deixi de neutralitzar-la).

Arribats en aquest punt, resulta adient formular la següent pregunta: per què el PP va deixar de neutralitzar la dimensió nacional l'any 2015? Per oferir una resposta, convé reprendre alguns dels arguments qualitatius exposats al llarg del treball, tals com la conflictivitat social i política en termes sobretot identitaris que va marcar la legislatura 2011-2015 o la progressiva tendència de la percepció social del PP cap a posicions més centralistes. En un sentit similar ja apuntava Riera (2015: 15) quan assegurava que “el marcat perfil centralista del President José Ramón Bauzá sembla haver estat en part responsable dels seriosos inconvenients electorals del PP”. Com a curiositat per a investigacions futures, resultarà interessant veure com afronta el PP els proper comicis autonòmics tot tenint en compte el recent canvi en la direcció regional cap a posicions més ‘regionalistes’.

H3: Que en les eleccions autonòmiques del 2015 el PP deixés de neutralitzar la dimensió nacional és un factor explicatiu de la seva davallada en vots.

Només havent corroborat que l'any 2015 el PP va deixar de neutralitzar la dimensió nacional té sentit avaluar la *Hipòtesi 3*. Amb això, a través d'un exercici de simulació s'ha pogut determinar que un menor pes de la distància nacional per al PP l'any 2015 hagués fet augmentar la seva probabilitat de vot.

Abans de concloure el treball, resulta adient emfasitzar en quatre mancances metodològiques d'aquest treball que, de cara a futures investigacions, potser convindria resoldre. En primer lloc, com ja s'ha comentat en línies anteriors, emprar les ubicacions subjectives que els mateixos individus atorguen als partits en cada dimensió pot comportar un biaix de projecció; allò ideal, doncs, seria establir algun tipus de control per tal de restar els efectes d'aquest biaix. En segon lloc, seria interessant combinar la lògica de proximitat presentada en aquest treball amb una de compensació, seguint el fil d'allò exposat al marc teòric. En tercer lloc, al llarg de la investigació no s'han emprat variables de control (més enllà del control que ambdues distàncies exercien entre si). Això es deu, sobretot, als límits de la regressió lineal com a test d'hipòtesis, ja que només ofereix resultats idonis en tenir variables contínues. En qualsevol cas, no són moltes les variables que puguin incidir tant en la probabilitat de vot dels diferents partits com en les distàncies ideològica i nacional; de cara a futures investigacions, podria resultar interessant controlar per l'origen, el municipi de residència (vot urbà/vot rural) o la llengua que parlen els individus, per tal de saber si els efectes observats en aquest treball són espuris. En quart i últim lloc, pels tipus de variables de què es disposa per al 2015, haver emprat un model *logit* o *probit* potser hagués permès millorar la precisió dels resultats. Tanmateix, no es té perquè descartar el model de probabilitat lineal, per bé que cal interpretar els seus resultats de diferent manera.

7. Bibliografia

Adán, G. i Payeras, M. (2015): El complejo comportamiento del voto en Baleares. Volumen II: partidos, prensa y campañas. Las elecciones autonómicas (1983-2011). Palma: Lleonard Muntaner.

Almond, G. i Verba, S (2011): "La cultura política", a Diez textos básicos de ciencia política. Barcelona: Ariel.

Anduiza, E. i Bosch, A. (2012): Comportamiento político i electoral. Barcelona: Ariel

Balcells, L. (2007): "¿Es el voto nacionalista un voto de proximidad o un voto de compensación? Una nueva aproximación "espacial" al voto en dos dimensiones". Revista Española de Ciencia Política 16: 61-88.

de la Calle, L. (2005): “Cuando la proximidad deja de ser importante: modelos espaciales y voto en política vasca. 1994-2001”. *Revista Española de Ciencia Política* 12: 21-52

Downs, A. (2011): “Teoría económica de la acción política en una democracia”, a *Diez textos básicos de ciencia política*. Barcelona: Ariel

Fernández-Albertos, J. (2002): “Votar en dos dimensiones: el peso del nacionalismo y la ideología en el comportamiento electoral vasco (1993-2001)”. *Revista Española de Ciencia Política* 6: 153-181.

Fernández-Albertos, J. i Lago, I. (2015): “Gobiernos autonómicos e identidades regionales en España, 1980-2012”. *Política y gobierno*, Volumen XXII, 2: 283-315.

Gallardo, E. (2015): “El comportament polític a Mallorca el 24M de 2015: factors de canvi a les eleccions municipals i autonòmiques”.

Kellstedt, P. i Whitten, G. (2008): *The fundamental of political science research*. Cambridge (UK): Cambridge University Press.

Labzina, E. i Schofield, N. (2015): “Valence and ideological proximity in the rise of nationalism: party support in the spanish general elections, 2008 and 2011”.

Magre, J. i Martínez, E. (2008): “La cultura política”, a Caminal, M.: *Manual de ciencia política*. Madrid: Tecnos.

Marimon, A. i Serra, S. (2012): *Diccionari de partits polítics de les Illes Balears (1900-2008)*. Palma: Lleonard Muntaner.

Merrill, S. i Grofman, B. (1999): *A unified theory of voting. Directional and proximity models*. Cambridge: Cambridge University Press.

Pallarès, F.; Canals, R. i Virós, M. (1991): “Els eixos de competència electoral”. *Estudis Electorals* 10: 151- 180.

Piedras de papel (2015): *Aragón es nuestro Ohio. Así votan los españoles*. Madrid: El Hombre del Tres.

Riera, P. (2015): “Nationalist parties and voting in the Balearic Islands”.

